

Keskustanuorten perustulomalli

**KESKUSTA
NUORET**

Hyväksytty Tampereen valtuuskunnassa 23.4.2017.
työelämäpoliittisen ohjelman yhteydessä.

Keskustanuorten perustulomalli

Teksti: Matti Linna

Keskustanuorten valtuuskunta hyväksyi järjestön ajamaksi perustulomalliksi progressiivisen negatiivisen tuloveron mallin.

Kehitin mallin yhdessä Touko Väänänen kanssa. On pakko myöntää mallin nimen olevan vaikea, mutta nähdäkseni se onkin sen ainoa heikkous. Mallin syvin tavoite on purkaa kannustinloukut. Itse asiassa vasta myöhemmin mallia kehittäessä huomasin myös perustulon olevan ratkaistavissa helposti sen avulla. Tulovassa artikkelissa pureskelen mallin juuriaan myöten.

Meille keskustalaisille on tärkeää yhtäläillä tukea heikkoja kuin luoda mahdollisuus ja kannuste itsensä kehittämiseen. Toisin sanoen haluamme maksaa tukea pienituloisille luomatta kuitenkaan koskaan tilannetta ettei lisätulojen hankinnasta olisi todellista hyötyä, sillä työstä tulee saada palkkaa. Tukirahat on kuitenkin jostain hankittava.

Realistisin keino on verottaa paremmin toimeentulevia, mutta kuitenkin siten että verotus ei nouse koskaan sille tasolle ettei tienatusta eurosta jäisi mitään käteen. Toisaalta verotuksen tärkeä ominaisuus, joka nykyisellään ei toteudu, on ennustettavuus ja loogisuus. Ei voi olla niin että marginaalivero, eli se paljonko uudesta tienatusta eurosta jää käteen, heittelee. Kun nykytilanteessa 20 000€ vuodessa tienaa menee ylitöihin ja saa euron, siitä käteen jää 60 senttiä kun taas 30 000€ tienaa saakin 65 senttiä, eli verotus välillä kiristyy, välillä kevenee. Vastaavia epäloogisuuksia löytyy monista eri tuloluokista ja pahimmillaan eri sosiaalietuuksien

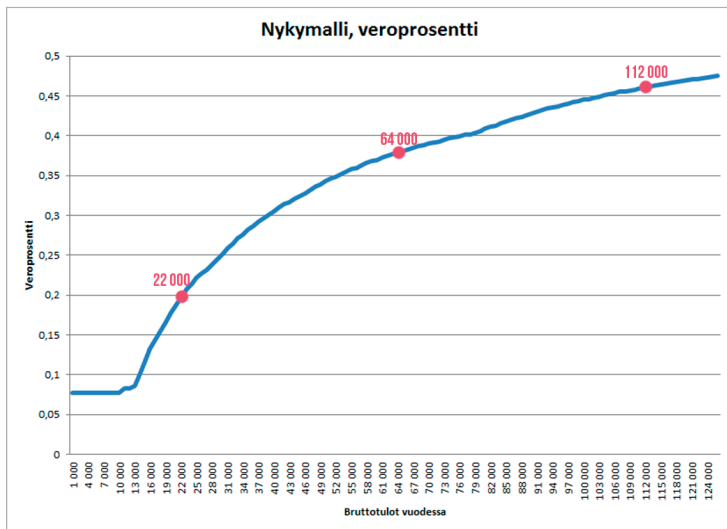
kohdalla euron lisätulo voi tarkoittaa satojen eurojen menetyksiä.

Ratkaisu negatiivinen tulovero

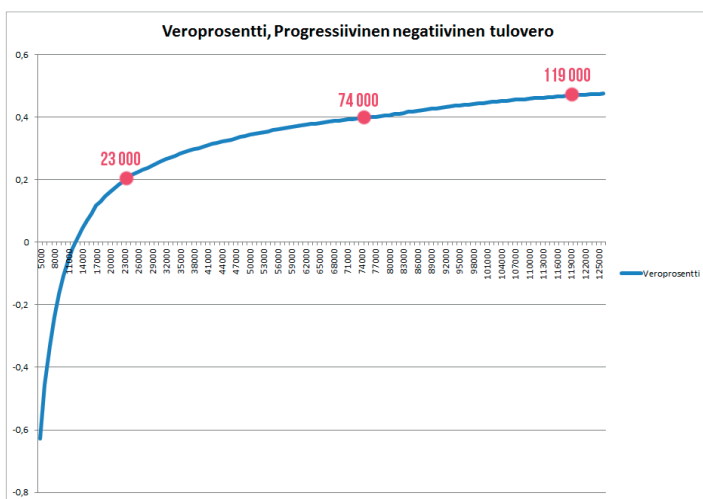
Onko mitenkään mahdollista taata se, että tienatun rahan eli bruttotulojen kasvaessa käytettävissä oleva tulo eli nettotulo kasvaa loogisesti ja kannustinlouttomasti kuten haluamme? Ratkaisu on negatiivinen tulovero. Se tarkoittaa sitä, että pienituloisille maksetaan tukia ja parempituloiset maksavat veroa tulojensa suhteessa. Perinteisissä negatiivisen tuloveron malleissa on määritetty, että tuloista esimerkiksi 40% menee veroihin. Saajien puolella tämä tarkoittaa sitä, että tulottomille maksetaan tietty summa, vaikkapa 500€/kk, josta sitten vähennetään 40% tienatuista tuloista. Jos tuloton siis tienaa euron, siitä menee ikään kuin veroihin tuen vähentymisenä 40 senttiä ja käyttöön jää 500,60€ – työnteko on siis kannattanut. Näillä arvoilla 1250€/kk ansaitsevat eivät saisi tukea, mutta eivät myöskään maksaisi veroja. Tämän jälkeen jokaisesta eurosta maksettaisiin veroa. Riippumatta tulotasosta jokainen tienattu euro siis nostaisi tulotasoa vakiomäärän.

Perinteisten negatiivisten tuloveromallien heikkous on se, että ne ovat lähes poikkeuksetta perustuneet tasaverokantaan. Vaihtoehtoina on siis ollut joko hyväksyä tasaverotus tai veroportaisiin perustuva progressio, joka aiheuttaa edellä kuvatun kaltaisia kannustinloukkuja.

Veroprosentti nykymallissa

Veroprosentti keskustanuorten mallissa

Miten keskustanuorten malli toimii?

Progressiivinen negatiivinen tulovero yhdistää negatiivisen tuloveron portaattomuuden ja progression. Malli on toteutettu siten, että portaiden sijaan verotus on sidottu matemaattiseen funktioon eli käyrään. Voidaan siis sanoa että jokainen uusi ansaittu sentti kiristää verotusta tasaisesti. Ensimmäisestä eurosta siis maksettaisiin veroa esimerkiksi 40 senttiä, seuraavasta 40,5 senttiä ja niin edelleen. Verotuksen kiristymisen johdonmukaisuus on edellytys sille, että progressio toimii kannustinloukuttomasti. Kuvattu tasainen kiristyminen

on kannustinloukkujen purkamisen ehdoton edellytys. Koska verot eivät voi nousta sataan prosenttiin, on kiristymisen jossain vaiheessa loputtava ja jatkuttava tasaverona. Kysymys ei siis ole tasaveron oikeutuksesta vaan siitä, mille tasolle tasavero lopulta asetetaan. Liiton hyväksymä 40% katto on peräisin liiton aiemmista linjauksista. Myöhemmin esiteltävät kaaviot on laskettu käyttäen nykyistä verokantaa. 40% katto käyttäen suurten tulojen verotus väistämättä kevenisi.

Mallin toimivuuden kannalta verotuksen progressiivisuus ei ole välttämättömyys. Jos lainsäätäjät haluavat, voidaan marginaalivero pitää myös tasaisena, jolloin mallista syntyy perinteinen negatiivinen tulovero. Myös tasaveron alkamispaikasta voidaan vapaasti määrittää mille tahansa tasolle, esim. 40% tai nykyiseen verojärjestelmään perustuva 57,9%. Samoin kuin perustulo, jos sitä nimeä halutaan käyttää, voidaan vapaasti määrittää halutulle tasolle. Tulee muistaa, että oleellista ei ole se, paljonko ihmisiä verotetaan tai tuetaan, vaan se, että kun ihminen menee töihin, tulot kehittyvät järkevästi. Malli on siis työkalu, jonka numeroiden tasosta jokainen hallitus voi neuvotteluissaan vapaasti vääntää.

Tulovaikutukset

Vaikka luvut ovatkin mallin toimivuuden ja etenkin oikeudenmukaisen tulojen kehittymisen suhteen epäoleellisia ja vievät helposti keskustelun sivuraiteille, haluan osoittaa, että esimerkiksi nykyisen kaltainen, mutta kannustinloukuton, tulonjako on mahdollista toteuttaa mallilla. Pienten tulojen verotus poikkeaa merkittävästi muusta verotuksen linjasta, sillä käytössä ei vielä ole perustuloa. Oheiset kuviot on saatu korjaamalla pienet tulot linjaan muiden tuloluokkien kanssa sekä korjaamalla ylemmistä tuloluokista epäloogisia kohtia.

Nykyjärjestelmämme kiristymistahdistusta johtuen ”perustulon” taso mallissa tulottomilla ihmisillä olisi noin 420 €/kk. Tämä ei tietenkään ole riittävä elämiseen, vaan alimmille tuloluokille tulee lisätä muita tuloriippuvaisia tukia tai erillinen toimeentuloelementti. Mallin portaattomuuteen tämä on sovitettavissa erillisellä tuloihin kääntäen verrannollisella termillä, minkä lisääminen funktioon ei aiheuta nykyisenkaltaisia kannustinloukkuja.

Mallin raakaversion käyttöönotto sellaisenaan leikkaisi tukia merkittävästi, joten myös budjetoitua rahaa jäisi käyttämättä esimerkiksi harkinnanvaraisiin tukiin. Parhaana vaihtoehtona pidän edellä mainitun tukitermin määrittämistä. Leikkausta ei tule missään nimessä realisoida heikompien menetykseksi.

Ylemmissä tuloluokissa muutokset olisivat marginaalisia, suurimmillaan noin puolen prosentin suuruisia. Suurten tulojen verorasituksen lieventymisen mallissa johtuu yksinomaan siitä, että heitä on verotettu suhteellisesti kireämmin kuin esim. alle 80 000 tai yli 1milj. vuodessa ansaitsevia, eli toisin sanoen epäloogisesti. Verorasituksen keventyminen on suurimmillaan 0,53% ja kiristyminen 0,47%, joten mallin voidaan todeta sopivan nykyjärjestelmään erittäin hyvin. Verokertymään malli ei alustavien laskelmien mukaan vaikuttaisi merkittävästi.

Luvuilla ei sinällään ole merkitystä mallin toimivuuden kannalta. Jos halutaan tulottomien tuen tasoksi vaikka 2000€/kk tai progression olevan loivempaa, sekin on mallin puitteissa täysin mahdollista. Tärkein havainto mallissa on tulojen loogisen kehittymisen tärkeys.

Malli käytännössä

Mallin funktioajattelun voi ajatella yksinkertaistaen tarkoittavan sitä, että tulotaso joko oikeuttaa saamaan tietyn määrän tukea valtiolta tai velvoittaa maksamaan

veroa summan x . Helpoimmillaan tämä tarkoittaa nettilaskuria, jonka ainoaan laatikkoon asiasta kiinnostunut syöttää joko vuosi- tai kuukausitulonsa. Laskuri antaa tuloksena maksettavan veron määrän tai kertoo paljonko tukeen saajalla on oikeus. Tuen saajille annettaisiin mahdollisuus nostaa tukia niin halutessaan esimerkiksi verkossa, jolloin myös talouden hallintaan voitaisiin tarjota työkaluja ja varoittaa liioista nostoista. Negatiiviseen tuloveroon perustuvia malleja on yleisesti kritisoitu niiden tarpeesta reaaliaikaiseen tulorekisteriin, mutta todellisuudessa rahaliikenteen voisi toteuttaa vanhaan malliin veroilmoituksella, jolloin liiat nostetut tuet kustautuvat mätkinä ja liian vähät realisoituisivat veronpalautuksina. Toisaalta reaaliaikainen tulorekisteri on jo matkalla maailmaan, joten senkään ei pitäisi tuottaa ongelmia. Käytännöllisin tapa soveltaa malli käyttöön olisi tehdä se osaksi verottajan toimintaa ja lisätä tehtäviin tuloriippuvainen tuki, sillä sen toteuttaminen ei vaadi juurikaan työntekijöitä.

Koko perustulon ajatusta on kritisoitu sen passivoivasta luonteesta. Niin kauan kuin tukia maksetaan, on hyväksyttävä se ettei ansaittu euro leikkaa tukia määränsä verran, sillä se jos mikä passivoi. Keskustanuorten perustulo voidaan toteuttaa joko klassisen perustulon aatepohjalta vastikkeettomana tukena, mutta ei ole

Jos halutaan muuttaa nykyjärjestelmää mahdollisimman vähän, verotuksen lauseke on:

$$T=0,9467x^2+398,9x-5152, \text{ kun } x \leq 95, \\ T=579x-13717,5, \text{ kun } x > 95, \\ \text{Kun } x = \text{tulot t€ vuodessa.}$$

Huomaa että laskelmaa ei ole vielä viimeistelty

myöskään mahdotonta sisällyttää malliin esimerkiksi työssäolovelvoite, mitä pidän erittäin hyvänä vaihtoehtona.

Uusi perusturva Suomeen

Keskustanuorten progressiivisen negatiivisen tuloveron tarkoitus on mahdollistaa kannattava työnteko kaikille, mutta siten että paremmin toimeentulevat kantavat osansa kykynsä mukaan. Ytimenä ovat portaattomuus ja liukuva progressio, mutta malli mahdollistaa oikeastaan minkälaisen tulojaon tahansa jos niin vain tahdotaan. Lähtökohtana kuitenkin tulee olla progression tasainen kiristyminen aina tuen saajista suurimpiin tuloihin asti. Malli on luonteeltaan työkalu, ei niinkään lupaus tietystä perustulotasosta kuten monilla muilla esittäjillä.

”Mallin ytimenä ovat portaattomuus ja liukuva progressio”

Demarinuorten yleisturvamalli on erittäin hyvin pu-reskeltu kokonaisuus byrokratian osalta, mutta mallin heikkous on tasaveroluonteisuus. Keskustanuorten mallissa perustuloa lähestytään matematiikan ja tuloloukkujen purkamisen kautta, mutta byrokratiaa ei ole käsitelty. Nämä mallit yhdistämällä tulos olisi nähdäkseni erinomainen. Suomen perusturvan kehittämisessä Keskustan tulee kääntää katse historiaan ja katsoa vasemmalle, punamultayhteistyöllä on tämä maa ennenkin rakennettu.

Keskustanuorten Progressiivinen negatiivinen tulovero pähkinäkuoressa:

- **JOUSTAVA TYÖKALU, JOLLA PURETAAN KANNUSTINLOUKUT**
- **PROGRESSION KIREYS, PERUSTURVAN TASO JA VEROTUKSEN KATTO VOIDAAN MÄÄRITTÄÄ VAPAASTI**
- **ASUMISTUET VOIDAAN TARVITTAESSA INTEGROIDA ILMAN TULOLOUKKUJA**
- **VOIDAAN SOVELTAA KÄYTÄNTÖÖN VAIKKA HETI**